

Aikaansa edellä, hyvätahdon lähettiläs kauppias Wille Rutanen (1858-1911)

Kauppias Ville Rutasen aika

Pirjo Luukkainen on taltioinut Wille Rutasen elämänvaiheita Äänekoskella. Kuvassa entinen Äänekosken kaupunginmuseo

Olen vuosikymmeniä kuullut tarinaa kauppias **Wilhelm eli Wille Rutasesta** ja hänen testamentistaan. Hän oli pyytänyt ystävänsä, varastonhoitaja Albert Olinin (isäni vaari) pesänselvittäjäksi, joten tarinat tulivat hänen tyttäreltään Elvi Olinilta. Alkoi jo tuntua, että tunnen pienen, mustan koiran kanssa kotikylän tiellä kulkeneen siistin, viiksekkään herrasmiehen. Elvin isä kävi usein Willeä katsomassa, kun hän sairasti. Wille Rutanen (s. 3.6.1858) ilmoitti viimeisen tahtonsa 13.7.1911. Kahden viikon päästä 25.07.1911 hän nukkui 53-vuotiaana viimeiseen uneensa.

2

Wille Rutanen oli poikamies. Hän lahjoitti kaiken omaisuutensa kunnalle, seurakunnalle, myös muihin useisiin kohteisiin. Monta ja monenlaista paperia oli Wille Rutasen kuoleman jälkeen tehtävä, jotta hänen omaisuutensa ohjautui sinne mihin oli tarkoitettu.

Wille Rutanen omisti kaksi taloa. Toinen oli Piilolanniemessä, jossa hän piti kauppaa ja toinen

Viiskulmassa. Hän testamenttasi rakennukset Äänekosken kunnalle. Hän toivoi niiden suhteen, että se talo, jossa hänen liikkeensä sijaitsee, varataan asunnoksi Äänekosken kunnanlääkärille ja toinen sairaalaksi. Piilolanniemessä oleva talo toimikin kunnanlääkärin asuntona sekä lastentalona ja kunnalliskodin sairasosastona. Kunta palkkasi lääkärin vuonna 1912 huolehtimaan terveydenhuollosta. Kunnan sairaala

perustettiin vuonna 1927. Ehkä Wille Rutasen testamentin ajatus omasta sairaalasta vauhditti sairaalan perustamista.

Näkyvin kauppias Rutasen perintö on Kuntala, Äänekosken museo, Pajalan veljesten 1880 luvulla keskieuropalaisten piirustusten mukaan rakentama Harjula Viiskulmaan.

3

Talossa on ollut vuosikymmenten saatossa monenlaista toimintaa, kuten tehtaan koulu, useiden viranhaltijoiden asunto, tehtaan lukutupa, Äänekosken kunnallistoimisto (kunnan ja kauppalan toimitalo), Äänekosken säästöpankki, kirjasto ja huonekaluliike sekä Äänekosken museo.

Eniten muistoja näiltä ajoilta tulee ihmisiltä sosiaalitoimistosta, josta hakivat mm. äitiyspakkaukset. Tietysti Tikanderin Oton Huonekaluliike Sisusteesta, joka toimi kevääseen 1982. Myös linja-autosta, jolla Oti vei Huiman lapsia pelireissuille. Huonekaluliikkeessä oli isot ikkunat, jotka korjattiin myöhemmin alkuperäisiä vastaavaksi, kun talo remontoitiin Äänekosken museon tarpeisiin. Kuntalan tiloissa viimeinen kaupunginvaltuuston kokous nuijittiin 11.1.1961. Kuvissa valtuutettuna näkyy myös Hiskinkoulun äidinkielen opettaja Anja Aalto.

Kotiseutuyhdistys esitti Kuntalaa näyttelyin paikkakunnan vaiheista kertovaksi Äänekoski-taloksi. Tämä ajatus toteutui, kun talon monien, varsin värikkäidenkin vaiheiden jälkeen kaupunginvaltuusto päätti lokakuussa 1982 kauppias Wille Rutasen Harjula-nimisestä perintötalosta kunnostaa Äänekosken museon, joka avattiin vuonna 1984.

Äänekosken Lainakirjastolle Wille Rutanen lahjoitti 3000 mk. Opinjanoinen Rutanen oli lukeneimpia kansanmiehiä vuosisadan vaihteen Äänekoskella.

4

Hänellä oli laaja kotikirjasto. Hän kehitti ja hoiteli kylän lainakirjastoa. Rutanen toivoi osan lahjoituksestaan käytettävän kirjastonhoitajan palkkaamiseksi ja osan kirjojen hankkimiseen.

Köyhät olivat lähellä hänen sydäntään, joten Äänekosken, Laukaan ja Sumiaisten kunnat saivat kukin 10.000 markkaa köyhien avustamiseksi. Äänekoski Oy:n perustama koulu tehtaan työväestön lapsia varten sai toimitilat vuosiksi 1901-1911 Rutasen omistamasta Harjulan-talosta. Hän oli myös puuhaamassa kunnan omaa koululaitosta Äänekoskelle. Jyväskylän kauppa-apulaisseuralle hän antoi

5000 markkaa matkaraha-avustukseksi kauppa-alaan innostuneille vähävaraisille seuran jäsenille. Entinen Keiteleen seilaaja muisti testamentissaan myös Jyväskylän Merimieskoulua 5000 markalla, jonka hän toivoi jaettavan palkkiona ja avustuksena vähävaraisille eteenpäin pyrkiville oppilaille.

Äänekosken nuori seurakunta, joka perustettiin vuonna 1907, sai kaiken lopun. mm. urkujen ja kruunujen hankkimiseen kirkkoon (valmistui vuonna 1908) sekä kirkon ympäristön järjestämiseen ja kaunistamiseen. Vanhan Äänekosken Kotiseutuyhdistyksen tiloihin on tallennettu Äänekosken palaneen kirkon kellarista löytyneitä kauppias Wille Rutasen kaupan kirjoja ja asiapapereita.

Wilhelm Matinpoika eli Wille Rutanen oli lähtöisin Sumiaisista. Isoisä oli Sumiaisten kylän Levälahdesta torppari Matti Eerikinpoika Rutanen ja isoäiti Greta Matintytär Savolainen. Willen isä Matti Matinpoika Rutanen meni naimisiin Magdaleena Kolarin kanssa.

Hän oli Konneveden Särkisalon kylästä, Johan Kolarin ja Kaisa Liimataisen tytär.

Wille kasvoi Sumiaisissa, jossa paiski monenlaisissa töissä. Hän toimi koneenkäyttäjänä ja konemestarina Keiteleeseen laivoissa. Taidettiin kapteeniksikin sanoa. Vuonna 1890 hän osti kaupan Kustaa Koskiselta Heikkilän talosta, johon Taavetti Sipinen oli vuonna 1875 perustanut tupapuotina kylän ensimmäisen kauppaliikkeen.

Wille Rutanen oli tarkka ja asiallinen liikkeenpitäjä, joka ei antanut aihetta kaskuihin. Hän oli taitavana talousmiehenä yksi niistä, jotka olivat puuhaamassa oman säästöpankin Äänekoskelle. Rutanen ehti vaikuttaa monin tavoin eri elämänaloilla kuntamme kehitykseen, kuten touhutessaan parhaansa mukaan Äänekosken seurakunnallista ja kunnallista itsenäistymistä. Hänen kuolinvuotenaan vuonna 1911 Äänekosken kunta itsenäistyi.

Vanhan Kuntalan, Äänekosken museon seinien sisällä, elää vahvana kauppias Rutasen perintö, joka kertoo vanhasta Äänekoskesta, Wille Rutasen Äänekoskesta.

Hänen kuvansa kirjoituksineen museon seinällä kertoi lyhyesti lahjoituksista ja hänen elämäntyöstään. Kauppias Wille Rutasen hauta on ystävänsä, pesänselvittäjä Albert Olinin haudan takana. Jykevä, korkealle kohoava muistomerkki erottuu muista ja henkii suurta kotiseuturakkautta. Hautaa ympäröivät paksut kettingit. Äänekosken kaupunki hoitaa hautaa.

Uusi aika, Wille Olohuone & Keittiö

Vuosi sitten heinä-elokuun vaihteessa Äänekosken museo oli viimeisen kerran avoinna. Kävin kolmena päivänä ja kuvasin esineistöä, muistoja haikain mielin. Kaupunki laittaa talon myyntiin. Mitä sitten? Luovuttamisen tunne useiden lehtikirjoitusten jälkeen. Joka kesä kävin museolla, joka oli vain kuusi viikkoa avoinna. Eli hiljaisuudessa puiden ja pensaiden peitossa. Monet paikkakuntalaisetkaan eivät tienneet koko museon olemassa oloa.

Sain puhelinsoiton lokakuun lopulla. Timo Honkonen, entinen työkaveri yli 20 v. takaa soitti. Kysyi onko aikaa. Ihmettelin mitä asiaa hänellä voi olla. Oli perjantai. Hän oli muuttanut Päivin ja pienen Simo-pojan kanssa muutama vuosi sitten takaisin Äänekoskelle. Päivi löytyi Vippulasta. Maanantaina oli Äänekosken museo -rakennuksen näyttö. Talo kiinnosti heitä. Siitä hetkestä aikoivat soitot ja sähköpostit lentää useamman viikon ajan. Neuvoinkin mitä osasin paluumuuttajaperheelle.

Joulukuun lopulla Äänekosken kaupunki vei museotavarat jonnekin. Se on taas toinen juttu. Museotavaroille ei ole Äänekosken kaupungilla osoittaa näyttelytilaa, jota on toivottu myöskin Vanhan Äänekosken kotiseutuyhdistyksen taholta. Toiveeni on, että Wille Rutasen kuva ja elämäntyö -taulut palautetaan paikalle, jossa ne oli vielä vuosi sitten. Toivon myös, että joitakin lahjoittamiani tavaroita voisi tuoda Willen tiloihin jostain varastosta.

Timolla ja Päivillä alkoi vuoden 2016 alussa melkoinen, mutta ihana, unelmien urakka. Talo ja tilat, etenkin sijainti oli kuin heidän tarpeitaan varten. Sukulaisia ja ystäviä löytyi talkoisiin, monet puurtamaan heidän kanssaan viikosta ja kuukaudesta toiseen. Keskiviikkona 27.07. klo 12.00 unelmasta tuli totta. Willen ovet avautuivat! Lähes päivittäin ihmisiä on käynyt katsomassa talon remonttia. Ystävällinen pariskunta on ottanut kyselijät vastaan kiireisen remontin keskellä. Lehdistö on kertonut kiitettävästi useaan kertaan ihmisiä kiinnostavasta, historiallisen rakennuksen "heräämisestä". Onneksi tämä yksi vanhoista rakennuksista säilyi.

Wille Rutasen kuolemasta tuli 105 v. maanantaina 25.07. Eilen vein kukan kotiseutuaan arvostavan, kehittävän ja rakastavan Wille Rutasen haudalle ja hiljennyin hetkeksi kunnioittamaan hänen muistoaan ja elämäntyötään. Harjula on saanut omistajapariskunnan, joka arvostaa ja kunnioittaa Wille Rutasen perintöä, Harjulaa. Nimikin jo kertoo Wille - Olohuone ja Keittiö.

8

Olen onnellinen, kiitollinen ja huojentunut.

Kiitos Päivi ja Timo.

Pirjo Luukkainen

Lähteet:

Kauppias Wille Rutasen testamentti 13.7.1911

Kotiseutuneuvos Aarne Vuorisen kirjoitus KS 20.5.1984

Äänekosken museo

Pirjo Luukkaisen kirjoituksia (S-S Lehti ja Pässinrata)